

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת עקב

כ' במנחם-אב

מנוחת-תור-כבוד.¹
 כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להתוועד ביום זה (וכשחל בימות החול, היה מסיים מסכת בתחילת ההתוועדות).²
 וכתב הרבי: "ועלי החוב והזכות גדול להציע ולבקש וכו' — ללמוד בהתוועדות מתורתו, ולגדב ביומא דין לז"נ [=לזכות נשמתו]...".³
 ביום כ' במנחם-אב תשכ"ד — עשרים שנה לפטירת אביו ז"ל — יסד כ"ק אדמו"ר את 'קרן לוי יצחק' על-שם אביו ז"ל.⁴

יום היארצייט-הילולא השישים של הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק שניאורסון נ"ע, אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, דור חמישי, בן אחר בן, לכ"ק אדמו"ר הצמח-צדק. נאסר והוגלה על עבודתו בהחזקת והפצת היהדות, ונפטר בגלות בשנת ה'תש"ד, בעיר אלמא-אטא, קזחסטאן (ברית-המועצות לשעבר), ושם

(4) מטרתו — לעזור בהלוואות במיוחד למוסדות חינוך על-טהרת-הקודש ולמלמדי לימודי-קודש — ספר-המנהגים שם. וראה לקוטי-שיחות כרך כג עמ' 270 אודות המגביות והנתינות המיוחדות לצדקה בימי סגולה (ובארוכה — 'התוועדות' תשמ"ה ח"א עמ' 651 ואילך. וביהתוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 593 ואילך שזה שייך גם לנשים וטף), שזהו דבר הפשוט שא"צ להזכירו במפורש בכל שנה, ומי שלא נתן — ישלמנה בימים שלאחרי זה, עיי"ש.

(1) תולדותיו — בספר 'תולדות לוי-יצחק' (הוצאה רביעית — קה"ת, כפר-חבי"ד תשנ"ה). תצלום מצבתו שם ח"ג עמ' 764 ר' 832.
 (2) ספר-המנהגים עמ' 100.
 (3) בשולי מכתב (כללי-פרטי) מוצאי ת"ב ה'תשד"מ, לקוטי-שיחות כרך לט עמ' 231. המנהג **לנדב**, יש לעשותו לכתחילה ביום ו' עשי"ק, כהוראת הרבי המובאת בגיליון הקודם, ואם לא קיימוהו אז — יעשו זאת ביום ראשון.

לזכות
 האחים התמימים הדגולים לבית
 דייטש
 הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
 וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקכד

ערב שבת-קודש
פרשת עקב
 י"ט במנחם-אב ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

אוצרות דור ודור

תמיד ניגונים חדשים. היו ר' אברהם, ר' אהרון ור' שלום חריטנוב, שהיו מביאים ניגונים חדשים. הרה"ח ר' הלל היה מורה לאברכים להמציא ניגונים חדשים. ואילו כאן שוכחים גם את הניגונים הישנים... אם תעזבנה יום, תעזבך יומיים.

(ספר-השיחות תשי"ג [בלה"ק] עמי קמב)

קבלת-עול מוזרה

סיפר כ"ק אדמו"ר הרי"צ: בהתוועדות י"ט כסלו תרס"ד, ניגנו הבחורים את הניגון שמכונה "הניגון של גוראריה". הם ניגנו פעמיים ושלוש והתלבטו אם להמשיך לנגן. מעבר זה המשיכו לנגן ומן העבר השני ניסו להשתיק אותם. כ"ק אדמו"ר ציווה לנגן והבחורים אכן ניגנו, אבל עשו זאת במתכונת מצומצמת. ואז פנה אליי כ"ק אדמו"ר ואמר: "הם מנגנים מתוך קבלת-עול". באותו רגע חשבתי שהוא מתכוון לרמוז לי שאומר להם שינגנו את הניגון בחיות רבה יותר, אבל הוא המשיך מיד לבאר את דבריו:

"היום מנגנים משום-מה מתוך קבלת-עול מוזרה, מתוך דוחק וצמצום ("שטארק פארקוועטשט"). מתכוונים לדבר אחר, רוצים כבר לעזוב את העניין [=הניגון] הנוכחי, לא אליו מתכוונים אלא לדבר אחר [=לשמיעת שיחות]. היו מעדיפים כבר לסיים את העניין הזה, ולמרות שעוסקים בו, היו מעוניינים לסיימו כבר משום שמעוניינים בדבר אחר. האמת היא שלא כך צריך להיות. במקום שבו נמצאים – שם צריכים להיות. אחר כך, כאשר עוברים לעניין אחר, אז צריכים להיות מונחים בעניין ההוא. אבל כל זמן שאני עושה עניין אחר, עליו להיות מונח בו. ואז, כשאעבור לעניין השני, אהיה מונח בו. שהרי זוהי הוכחה לאמיתיות הדבר שבו עוסקים, שמונחים בו באמת. ומאחר שזוהי האמת, לכן מונחים בעניין במלוא האמת..."

(תורת-שלום עמי 39)

אחד בפה ואחד בלב

ופעם אחרת סיפר על כך כ"ק אדמו"ר הרי"צ: בי"ט כסלו תרס"ג, ניגנו הנוכחים ניגון שלא במתניות. אמר כ"ק אדמו"ר הרש"ב: כשנמצאים בעניין אחד וממהרים לעניין שני, הרי זה בבחינת "אחד בפה ואחד בלב", ומי התייר זאת?...

(לקוטי-דיבורים ח"א עמי 18)

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ט במנחם-אב ה'תשס"ד – כ"ו במנחם-אב ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ט במנחם-אב	הלי עבדים. פרק ד-ו.	הלי מאכלות אסורות. פרק ה.	מ"ע קצו. מ"ט ר.לג. מ"ע רלד. מ"ט רלג. מ"ט רסא.
ש"ק	כ' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק ו.	מ"ע רלח. מ"ט רנד. רנה.
א'	כ"א במנחם-אב	אודך ביושר וגו'. ספר משפטים והוא ספר שלשה עשר. ה"ל שכירות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מ"ע רמג.
ב'	כ"ב במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ח.	מ"ע ר. מ"ט רלח.
ג'	כ"ג במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק ט.	מ"ע רא.
ד'	כ"ד במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק י.	מ"ט רסו. רסח.
ה'	כ"ה במנחם-אב	פרק יג. הלי שאלה ופקדון.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מ"ט ריט. מ"ע רמד.
ו'	כ"ו במנחם-אב	פרק ג-ה.	פרק יב.	מ"ע רמד.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', י"ט במנחם-אב	3.40	4.39	5.04	6.04	9.21	12.46	1.20	7.33.3	7.59
ש"ק, כ' במנחם-אב	3.42	4.40	5.05	6.05	9.21	12.46	1.20	7.32.2	7.58
א', כ"א במנחם-אב	3.43	4.41	5.06	6.05	9.21	12.46	1.20	7.31.3	7.57
ב', כ"ב במנחם-אב	3.44	4.42	5.06	6.06	9.22	12.46	1.20	7.30.3	7.56
ג', כ"ג במנחם-אב	3.45	4.43	5.07	6.07	9.22	12.46	1.19	7.29.4	7.55
ד', כ"ד במנחם-אב	3.46	4.44	5.08	6.07	9.22	12.46	1.19	7.28.4	7.54
ה', כ"ה במנחם-אב	3.48	4.45	5.09	6.08	9.22	12.45	1.19	7.27.4	7.53
ו', כ"ו במנחם-אב	3.49	4.46	5.10	6.09	9.23	12.45	1.19	7.26.4	7.52

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
עקב	6.56	8.10	7.11	8.12	7.04	8.13	7.13	8.11
ראה	6.49	8.02	7.04	8.05	6.57	8.05	7.06	8.04

עורך ראשי: **מנחם-מענדל ברוך** • עורך: **שניאור-זלמן רודמן** • הגהה: **יוסף-יצחק איידלמן**
 מו"ל: **מכון ליובאוויטש** שעי" צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: **הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב**
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

השיעורים במנוחת הרעת.

הנמשל – הנסיעה בדרך מתייחסת לזמן הגלות, "מפני חטאינו גלינו מארצנו", שכל בני ישראל הם בגלות, בדרך, ובאמצע הדרך ישנם "בתי מרוח", "קרעטשמעס", שהם המקומות של הרביים.

ולכן, צריכים להשתדל למעט ככל האפשרי בשהייה בדרך, ולהימנע ככל היותר ב"בית-המרזח" ("קרעטשמעס", במקומו של הרבי, מתוך ידיעה ששם לא חסר מאומה). שינגנו עתה ניגון זה (ובוודאי כולם מכירים את הניגון).

[התחילו לנגן את הניגון, ואמר כ"ק אדמו"ר: למה מנגנים רק כדי לצאת ידי חובה? – שינגנו ביתר חיות. אחר כך הפסיק הרבי שוב את הניגון והורה שינגנו ביתר חיות. ניגנו בהתעוררות גדולה, וגם כ"ק אדמו"ר ניגן עם הקהל ונענע בחוזק בידו הק'.]

(תורת-מנחם כרך ב עמ' 106)

ניגון התקשרות אל הרבי

ניגנו עתה את הניגון "ניע ז'וריצע כלאפצי", שתוכנו הוא שאין לדאוג אלא להתקשר אל הרבי, וממילא יומשכו כל ההשפעות... שינגנו את הניגון בשמחה גדולה, מתוך כוונה לבטל את כל ההעלמות וההסתרים וכל המדידות וההגבלות, ואז לא תהיה מניעה מצד ה'כלים', ויוכלו לקבל את ההשפעות של הרבי כפי שהן מצידו, בלי גבול.

[כ"ק אדמו"ר התחיל לנגן "ניע ז'וריצע כלאפצי", ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו בשמחה גדולה.]

(תורת-מנחם כרך ב עמ' 135)

כאשר הלב מתחמם

בהתוועדות שמחת-תורה תש"ד, אמר כ"ק אדמו"ר הרי"צ: ניגון בהתוועדות של אנ"ש מחמם... ניגון חבר"י לבכי הוא מחמם, וכאשר נהיה חם, נהיה מואר יותר... שינגנו ניגון חסידותי פנימי, ניגון שיבריה את הקור והחושך ו'משיד' אור וחמימות בריקוד חסידותי 'ממכר'.

הנאספים ניגנו ורקדו בהתלהבות, ואחר כך אמר הרבי: אכן, רוצים לנגן ולרקוד בהתלהבות, אך ההתלהבות החסידית עדיין חסרה. החיסרון אינו נעוץ בהגבהת הרגליים, אלא בכך שהלב והראש אינם בבחינת שמחת-תורה.

אחר כך התחילו לנגן את הניגון המפורסם "ניע ז'וריצע כלאפצי", ואולם, הרבי ציווה להפסיק מלנגן באומר: ראשית כל, צריכים להיות "כלאפצי" – על-ידי זיעה של מצווה בעבודת התפילה. תחילה צריכים לנגן כדי לחמם את ה"כלאפיעץ" בחום הקדושה, שכל העצמות 'תרגשנה' את שמחת תורה, שהעקב רגיש את התרגשות הלב ודבקות המוח של שמחת-תורה, ורק אז יכולים לנגן "ניע ז'וריצע כלאפצי".

(ספר-השיחות תשי"ד [בלה"ק] עמ' לח)

ניגונים חדשים

(ניגנו ניגון, ושרו אותו שלא במדויק, ואמר כ"ק אדמו"ר הרי"צ): כאן באמריקה, לא זו בלבד שאין ממצאים ניגונים חדשים, אלא גם שוכחים את הניגונים הישנים. לליבאוויטש היו מביאים

"מתא-מחסיא, מקום בהמות הוא וצריכין למרעה טוב"

מדוע מסתיימת מסכת בבא-קמא בעניין של קפידא – הפך הטוב והחסד? □ האם מעלת הצדיקים מתבטאת בכך ש"אין פושטין ידיהן בגזל"?! □ אך קשור העניין של "פסל לך" שנפרשתנו עם "מסתתי אננים" בסוף המסכת ועם "ארבעה אבות נזיקין" בתחילה □ הדרן ליום היארצייט של הגאון המקובל רבי לוי-יצחק שניאורסון ז"ל – משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. עניין לימוד משניות (בשייכות ל"יארצייט"), המרמוז גם בכך ש"משנה" אותיות "נשמה", ו"נשמה" אותיות משנה" – שייך במיוחד גם לחודש מנחם-אב: [...]

כיצד יכולים להפוך את העובדה שבגלוי יש בחודש זה עניין בלתי-רצוי, עניין של חורבן – ולפעול שיהיה בו העניין ד"מנחם", עניין הגאולה?

על כך איתא במדרש: "אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מאי טעמא גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם", והיינו, שבין העניינים שמביאים ופועלים את הגאולה עד למטה מעשרה טפחים, הרי זה העניין דלימוד המשניות (כמבואר במקום אחר טעם הרב).

ב. במשניות גופא ישנם סדרי משנה,

שכוללים כמה וכמה מסכתות, אבל ביניהם יש מסכתא הקשורה עם פרשת השבוע והיום – כידוע: התקנה ללמוד בכל שבוע פרשת השבוע, ובמשך השבוע גופא ללמוד בכל יום את חלק הפרשה ששייך ליום זה, שהרי פרשת השבוע נחלקת לשבעה חלקים, כנגד שבעת ימי השבוע:

פרשת היום – יום רביעי, עשרים במנחם-אב – היא חלק הרביעי בפרשת עקב, שבו מסופר אודות לוחות האחרונות: "בעת ההיא אמר ה' אליי פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים גו' ואכתוב על הלוחות גו' ושמתם בארון".

ועניין זה – "פסל לך" – קשור עם סיום מסכת בבא-קמא, כפי שמצינו ב"הדרן" של אדמו"ר מהר"ש על מסכת בבא-קמא (שנדפס בקיצור בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש

שער המצוות וטעה"צ להאריז"ל פ' ואתחנן. פע"ח שער הנהגת הלימוד. הון עשיר בהקדמה על המשניות. באה"ט או"ח ס"א סק"ו. ויק"ר פ"ז, ג.

3 (1) הושע ח"ג, (2) ראה אנ"ק ח"א עמ' רמב ואילך. וש"נ. (3) ראה סה"ש תש"ב עמ' 27 ואילך. (4) י"א-ב. (5) (6)

בסופו, מרשימת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע): "תנו רבנן, מסתמי אבנים אין בהם משום גזל", ד"צריך להבין אם-כן מה אמר לו הקב"ה למשה, פסל לך ("פסולתן שלך היא") מאחר שאין בהם משום גזל, ופירוש מפני שהם הפקר וכו'? אך שם סנפירין וכו'".

[המשך העניין בביאור ה"הדרן" הנ"ל... הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר, ונדפס בלקוט"י שיחות כרך י"ט עמ' 106 ואילך]. ועל-פי מנהג ישראל ב"הדרן" לקשר את סיום המסכת עם תחילתה⁷ – הובאו שם דברי אדמו"ר מהר"ש גם בנוגע להתחלת המסכת, "ארבעה אבות נזיקין":

"למה בקדושה ג' אבות, ובלעומת-זה ד' אבות נזיקין. אך הנה איתא בטור-ברקת⁸ דהעיקר הוא אחד. ואם-כן לא קשיא. עפעס דארף דאך זיין⁹, ומה יכול להיות פחות מאחד, והעיקר מבעה. ומאריך בזה שם דיש שם הוי' בלעומת-זה כו'. וקצת מזה יש בספר קול-ברמה גם-כן, אך שם בקיצור, ובטור-ברקת מאריך בזה. ומה שנקראו אבות, מפני שהם לעומת-זה דקדושה, לכך נקראו אבות. ובר' נגעים¹⁰ גם-כן העיקר אחד, ושם רוצה שהעיקר ב'. והעיקר הוא בהרת. ומה שבנגעים יש הרבה תולדות יותר מבנזיקין הוא מפני שעונג הוא כוח היותר עליון מאהבה".

עד כאן תוכן ה"הדרן" של אדמו"ר מהר"ש, כפי שנרשם על-ידי ממלא מקומו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ויצא לאור¹¹ על-פי הציווי וההוראה של רבינו נשיאינו, נשיא דורנו.

ג. ויש לבאר עניין נוסף בסיום המסכת, שכבר עמדו עליו כמה מפרשים:

בסיום המסכת – לאחר שנתבאר ג' החלוקות: א) "מסתמי אבנים אין בהם משום גזל"; גם אם הבעל-הבית מקפיד, כיוון שזהו דבר שאין לו חשיבות כלל, ובטלה דעתו, ב) "מפסגי אילנות וכו' בזמן שבעל-הבית מקפיד עליהם יש בהם משום גזל; אין בעל-הבית מקפיד עליהן, הרי אלו שלו", היינו, שתלוי בדעת בעל-הבית, ג) "כשות וחזיו אין בהם משום גזל; באתרא דקפדי יש בהם משום גזל", היינו, שתלוי במנהג המקום, ולא בדעת בעל-הבית, ובאתרא דלא קפדי לא מהני קפידת בעל-הבית, כיוון שבטלה דעתו. מסיימת הגמרא: "אמר רבינא ומתא מחסיא – אתרא דקפדי הוא".

ולכאורה: סיום זה – "מתא מחסיא אתרא דקפדי הוא" – הוא היפך הכללי¹² שיש לסיים בדבר טוב, שהרי הנהגה כזו "להקפיד על דבר שרוב העולם אין מקפידין" הוא "מנהג רע"¹³, מצד עניין של קמצנות, שזוהי תכונת הנפש בלתי-רצויה! ועל-דרך זה בנוגע ל"ששון קפדי" (נוסף על תוכן העניין) – שהעניין של קפדנות הוא היפך עניין החסד, שזהו עניין התורה שהיא "תורת חסד"!

שאלה זו מתרץ המהרש"א על-פי פירוש רש"י, "מתא מחסיא מקום בהמות הוא וצריכין למרעה טוב": "לא הווה ליה למימר אלא למרעה, ומילת טוב הוא מיותר... ואפשר שנתכוון על-פי מה שיש לסיים בדבר טוב... וכדי שלא יהא חסר לסיים מסכת זו בדבר טוב, כי למרעה אותיות אחרונות רעה, על-כן הוסיף מילת טוב לסיים".

אך צריך להבין, דלכאורה, גם לאחר שרשיי מסיים פירושו בדבר טוב, עדיין נשאר

7) קה"ת תש"ז, תשנ"ז עמ' 82.
8) נדרים לח,א. ועוד.
9) ראה גם ת"מ ח"ו עמ' 3. וש"נ.
10) לתלמידו של ר' חיים ויטאל – ספר שהובא על-ידי רבינו הוקן והצ"צ במאמרי חסידות (ראה (לדוגמא) לקו"ת דרושי ר"ה ס,א. וראה גם תר"מ ח"ו עמ' 167 הערה 42).
11) והיינו, שיש צורך בעניין ה"נזיקין", שבביל

[=אדמו"ר מהר"ש] הסביר לי ש"נשמתי" של ניגון זה היא "אשה קשת רוח אנוכי" ותוכנו של הניגון הוא "ואשפוך את נפשי לפני ה'".

(ספר השיחות היתשי"ג עמ' 169)

ניגון שמסעיר את מיתרי הלב

ועוד סיפר כ"ק אדמו"ר הרי"צ: באותו מעמד ניגנו הרב רבי יעקב-מרדכי ורבי אשר גרוסמן את הניגון האמור. עיני קודשו של אבי היו עצומות והוא ניגן איתם כלחש ובדקקות ודמעותיו ניגרו על לחייו. האברך החסיד ר' מענדל ב"ר זכריה יפה מיקטרינוסלב ושניים מבחירי בעלי כלי-זמר שבאו מוויטבסק ליוו את המנגנים בכינורותיהם בקול דממה, בהתאם לתנועות הניגון, דבר שהסעיר את מיתרי לבות המסובים העומדים צפופים. בחדר הושלך הס, כאילו אין איש נוכח במקום, והמחזה היה נהדר בהדרת קודש וחדרת קודש.

שלוש פעמים בזו אחר זו ניגנו את הניגון. בכל פעם הגביהו המנגנים בפה ובכינור את קולם, בנוסף לכך שכל בכא של הניגון היא בהרמת קול ביחס לבכא הקודמת. כשסיימו לנגן, פקח אבי את עיני קודשו וכיבד את המסובים ואת העומדים ב'משקה'... אבי היה בחדווה גדולה והכריז שהוא מכבד את כל הנמצאים בריקוד ומבקש מהם לשתות כוס 'לחיים', עם כל הפירושים. מאפס מקום לצאת במחול, כנהוג, הוא הציע שכל אחד ירקוד על מקומו.

המסובים והעומדים מילאו את בקשת אבי באוות נפש וקריאות 'לחיים' נשמעו מכל העברים. פתאום נשמע קולו של החסיד המקובל רבי יהודה-לייב הופמן במצהלות שמחה וכל המסובים קמו ממושבם, הניחו יד על כתפי חבריהם ורקדו.

(ספר השיחות היתשי"ג עמ' 169)

הדאגה היחידה - כיצד מגיעים ל"קרעטשמע"

בהתוועדות יום שמחת תורה תרע"ג ב'זאל' הגדול של ישיבת תומכי-תמימים, ניגנו התלמידים את הניגון המקובל שמקורו ב"קאפעליע" [=מקהלה] של כ"ק אדמו"ר האמצעי. הניגון מורכב ממילים בשפה הרוסית – "ניע ז'וריצע חלאפצי שטא איזנאמי בודעיט, יאק דאיעדעם דא קארטשאמקע, טא אי וואדקא בודע" [=אל דאגא, חבריא, מה יהיה איתנו. אנו ניסע לבית-המרזח ושם יהיה 'משקה'].

אמר על כך כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע: ניגון זה נותן לי תמונה של חסידיו של אדמו"ר האמצעי ומציב אותי באותו ציור... כל דאגתם של חסידיו אדמו"ר האמצעי לא היתה אלא כיצד מגיעים ל"בית-המרזח" ואז כבר הכל נהיה בסדר... זוהי האמת: כשנמצאים ב"בית-המרזח" כבר הכל נהיה בסדר.

(תורת-שלום עמ' 157)

"בית המרזח" של החסידים

כך מבאר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו את העניין האמור: כאשר נמצאים בנסיעה בדרך, נכנסים ל"בית-המרזח" ("קרעטשמעס") שנמצאים באמצע הדרך, ושם יכולים לנוח, להתפלל וללמוד את

הניגון החסידי

יש חוויה שמתבטאת בניגון ויש ניון שיוצר חוויה □ "עיני קודשו של הרבי הרש"ב היו עצומות והוא ניגן בלחש ובדבקות ודמעותיו ניגרו על לחייו" □ "ניגנו עתה את הניגון 'ניע זוריצע כלפצי', שתוכנו הוא שאין לדאוג אלא להתקשר אל הרבי" □ ניון חבד"י לבבי הוא מחמם, וכאשר נהיה חם, נהיה מואר יותר...

בדמות מחבר הניגון

אומר כ"ק אדמו"ר הרי"צ: בניגון חסידי משתקף מהלך-רוחו של מחבר הניגון. ניון הוא חוויה מסויימת, ויש בזה שני אופנים: חוויה שמתבטאת בניגון וניגון שיוצר חוויה. רבינו הזקן היה בעל-מנגן מלידה. בהיותו במעוררש, הוא קיבל הרבה ניגונים שינגנו אצל מורנו הבעש"ט ושינן אותם בדיוק. לכל ניון היה שם בהתאם לתולדתו, מחברו, הזמן והאירוע שאותו ניון מספר. הצדיק ר' מיכל'ע מזלוצ'וב היה מחדש גדול בניגונים. מורנו הבעש"ט אמר על הצדיק ר' מיכל'ע שהוא אורח קבוע ב"היכל השיר" והוא בוחר לו משם ניגוני התעוררות ותשוקה. אירע פעם שבגלל מצב בריאותו החלוש, ר' מיכל'ע לא היה יכול לנסוע אל הבעש"ט. הוא חיבר אז את הניגון המפורסם בקרב החסידים בשם "ניגון הגעגועים של ר' מיכל מזלוצ'וב". ניון הגעגועים של ר' מיכל'ע מחולק לשלושה חלקים: החלק הראשון מתאר את התשוקה הגדולה והגעגועים הגדולים. החלק השני מתאר את האושר והשמחה הגדולה בשעת ביקורו אצל הבעש"ט. החלק השלישי מתאר את התעוררות הדבקות וההתקשרות אל מורנו הבעש"ט.

(ספר השיחות הישית [בלה"ק] עמ' קלג)

ניגון התעוררות רחמים רבים

סיפר כ"ק אדמו"ר הרי"צ: בסעודת שבע-ברכות של חתונתי, באור ליום ח"י אלול תרנ"ז, דיבר כ"ק אדמו"ר אודות הניגון המיוחד אל הצדיק ר' מיכל'ע מזלוצ'וב וכך סיפר: הצדיק ר' מיכל'ע מזלוצ'וב היה ממסדרי הניגונים לפני הבעש"ט. מקובל בידינו שהבעש"ט כינה את הניגון הזה בשם "ניגון התעוררות רחמים רבים".

כ"ק אדמו"ר [אדמו"ר מהר"ש] סיפר לי ששמע מאביו הצמח-צדק בשם סבו אדמו"ר הזקן, שקיבל ממורו הרב המגיד ממעוררש שנכח באותו מעמד: לפני הסתלקותו, הורה הבעש"ט לשיר ניון זה, ולאחר שסיימו לנגן אמר: "אני מבטיח לכם לדורותיכם, שכל מי שינגן ניון זה מתוך רגש של התעוררות תשובה, באיזה זמן שיהיה ובאיזה מקום שיהיה, אשמע אותו בכל מקום שבו אהיה (ישנם מלאכים שמביאים ידיעות וכשורות אל הנשמות), ואף אני אנגן עמו את הניגון ואעורר רחמים רבים על המנגן בעל-התשובה".

כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק היה רגיל לנגן בתפילתו ניון זה, בתקופות הרציניות. כ"ק אדמו"ר

הקושיא העיקרית על הגמרא עצמה שמסיימת בעניין בלתי-רצוי? חשכון של שבטים... לא פשט ידו בגזל להביא חיטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו¹⁹ – הרי גזל הוא איסור לאו מן התורה, וכדי שלא לעבור על זה לא צריך מפרש ש"מתא מחסיא מקום בהמות הוא

ישנו עניין של קפידא שאינו מצד תכונה בלתי רצויה של קמצנות וכיצא-בוה, אלא אדרבה, מצד גודל ההקפדה בענייני קדושה

וצריכין למרעה טוב", אזי מתחדש בדברי הגמרא עניין שלא היינו יודעים לולי פירוש רש"י – שהעובדה ש"מתא מחסיא אתרא דקפדי הוא" היא דבר טוב: עניין של קפידא – יכול להיות מצד טבע הקמצנות, שזהו עניין בלתי-רצוי; אבל ישנו גם עניין של קפידא שהוא (לא מצד עניין של קמצנות¹⁵, אלא להיפך) מצד הקדושה. ולדוגמה: אמרו חז"ל¹⁶ "צדיקים... ממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל-כך למה, לפי שאין פושטין ידיהן בגזל", והיינו, שהסיבה לכך שמקפידים על ממונם היא – לא מצד קמצנות, אלא מפני שהם מדייקים בקדושה יותר משאר בני אדם – "לפי שאין פושטין ידיהן בגזל".

ד. ובהקדמה:

לכאורה אינו מובן: במה מתבטאת מעלת הצדיקים "שאינן פושטין ידיהן בגזל" – כפי שמצינו גם בנוגע למה שכתוב¹⁷ "וילך ראובן בימי קציר חיטים וימצא דוראים גו", "מכאן לצדיקין שאין פושטין ידיהן בגזל"¹⁸, "להגיד

ועל-דרך זה – בעומק יותר – בפחות משווה פרוטה:

כריש הלכות גזילה וגניבה כותב רבינו הזקן: "אסור לגזול... ואף-על-פי שפחות משווה פרוטה אינו נקרא ממון ואין צריך להשיבו, הרי חצי שיעור אסור מן התורה לכתחילה". ולכאורה הרי זה דבר פלא²²:

20 תהילים קכב, ד.
21 ב"ק קיד, א, ואילך. וראה שו"ע אדה"ז הל' גזילה וגניבה סי"א.
22 ראה גם ספר אפיקימים (ח"א) ים המלך ס"כ, ובהערות 26, 4 שם.

15 ראה גם לקו"ש שם עמ' 112 הערה 42.
16 סוטה יב, סע"א. חולין צא, סע"א.
17 ויצא ליד.
18 סנהדרין צט, ב.
19 פריש"י עה"פ.

בנוגע לחצי שיעור – לא מצינו בשום מקום הגדר ד"לכתחילה". חצי שיעור אסור מן התורה – לדעה אחת²³, וכן היא ההלכה²⁴; ואילו להדעה שחצי שיעור מותר מן התורה²⁵ – הרי מן התורה מותר הדבר לגמרי, גם "לכתחילה". אמנם, גבי גזילה מחדש רבינו הוסיף ש"חצי שיעור אסור מן התורה (אבל רק) לכתחילה". וכיוון שהאיסור דפחות משווה פרוטה הוא רק לכתחילה, נמצא, שאף שבשעה שפושט ידו ליטלו הרי זה גזל, הרי לאחרי שפושט ידו –

ז. אך עדיין אינו מובן:

במה דברים אמורים ש"צדיקים ... ממונם חביב עליהן יותר מגופן... לפי שאין פושטין ידיהן בגזל" – רק כאשר על-ידי זה לא יבוא הזולת לידי מכשול; אבל בנידון-דידן, כאשר בני מתא מחסיא מקפידים על כשות וחזיו, הרי בכך מכשילים את הזולת שנוטל אותם לעצמו, שיעבור על איסור גזל?

ולכן מפרש רש"י ש"מתא מחסיא מקום בהמות הוא וצריכין למרעה טוב", הינו, שיש כאן עניין נוסף בהקפדה על כשות וחזיו – בגלל החיוב ליתן מאכל לבהמות, שזהו עניין שנוגע גם לאכילה שלו מצד החיוב דשמירת בריאות הגוף, כמו שכתוב²⁶ "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", כמאמר רז"ל²⁷ "אסור לאדם שיאכל [שיטעם כלום]²⁸ קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר²⁹ ונתתי עשב בשדך לבהמתך, והדר ואכלת ושבעת".

ח. על-פי האמור לעיל שהקפידא ("אתרא דקפדי") היא מצד החיוב להאכיל לבהמתו ועל-ידי זה יוכל לאכול בעצמו – יש לבאר גם הקשר דסיום המסכת עם תחילתה:

בנוגע להתחלת המסכת, "ארבעה אבות נזיקין", נתבאר לעיל (ס"ב) מה"הדרן" של אדמו"ר מהר"ש, ש"העיקר הוא אחד... מבעה". ובנוגע ל"מבעה" מצינו בגמרא³¹ ב' דעות: "מבעה זה אדם", "מבעה זה השן". והתיקון על ב' ענייני הנזיקין ד"מבעה" (בהתחלת המסכת) הוא על-ידי "אתרא דקפדי" (בסיום המסכת): ההקפדה על החיוב לאחרי

וזהו שצדיקים אין פושטין ידיהן בגזל – כי, מי שאינו צדיק, אלא רק בינוני, הרי מצד אהבת הממונ עלול שפושט ידו בגזל, כיוון שיש למצוא על זה הוראת היתר, כנ"ל; ורק צדיקים – שאצלם יש תוספת הידור בהקפדה וזהירות מענייני הגזל עד קצה האחרון – אין פושטין ידיהן בגזל, גם בפחות משווה פרוטה, וכיוצא בזה.

ז. וזהו הטעם ש"צדיקים... ממונם חביב עליהן יותר מגופן" – שמקפידים על ממונם גם בפחות משווה פרוטה, כדי שעל-ידי זה יתרגלו להתנהג כן גם בנוגע להזולת, שלא לפשוט ידם בגזל בפחות משווה פרוטה.

[ועל-דרך שמצינו בגמרא²⁵ "האוכל בשוק... פסול לעדות", "הואיל ואינו מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסול"²⁶, ועל-אחת כמה-זוכמה שאינו מקפיד על כבוד חברו; וכאשר יתרגל להקפיד על כבוד עצמו, אזי יקפיד גם על כבוד חברו].
ונמצא, שישנו עניין של קפידא שאינו מצד תכונה בלתי רצויה של קמצנות, אלא אדרבה, מצד גודל ההקפדה בענייני קדושה, שלא

(28) ברכות מ.א. וש"נ.
(29) כ"ה בניטין סב.א.
(30) עקב יא.טו.
(31) ב"ק ג.ב.

(23) יומא ע.ג.ב. ואילך.
(24) רמב"ם הל' שביית עשור פ"ב ה"ג. ועוד.
(25) קידושין מ, סע"ב.
(26) פרש"י שם.
(27) ואתחנן ד.טו. וראה ברכות לב, סע"ב.

"הוי עז כנמר"

יהודה בן תימא אומר: הווי עז כנמר וקל כנשר, רץ כצבי וגיבור כארי - לעשות רצון אביך שבשמים. הוא היה אומר: עז פנים לגהינום ובושת פנים לגן-עדן. יהי-רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שייבנה בית-המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך (פרק ה, משנה כ)

פירוש עובדיה מברטנורא:

עז כנמר – הנמר הזה... הוא עז פנים, אף-על-פי שאין בו גבורה כל-כך. אף אתה הווי עז ולא תתבייש לשאול מרבך מה שלא הבנת, כאותה ששנינו, לא הביישן למד. וקל כנשר – לחזור אחר תלמודך ולא תיגע, כדכתיב, יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו. ורץ כצבי – לרדוף אחר המצוות. וגיבור כארי – לכבוש את יצרן מן העבירות. עז פנים – לפי שהעזות ניכר בפנים, כדכתיב (משלי כ"א), העז איש רשע בפניו; לפיכך נקרא עז פנים. שתבנה עירך במהרה בימינו – כלומר [יבנות ע"ט ע"א], כשם שחוננתנו זאת המידה שסימן לזרע אברהם – ביישנים, רחמנים, וגומלי-חסדים, כן יהי-רצון שתבנה עירך וכו'.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

עז כנמר – יש לדקדק בזה, מדוע מביא התנא דוגמה מנמר (ועל-דרך זה שאר החיות – נשר, צבי וארי), ולא אמר סתם שצריכים להיות "עז". זאת ועוד: עזות זו צריכה להיות רק בעבודת ה', "שלא להתבייש מפני בני אדם המלעיגים", וכפי שמוזהר אדמו"ר הוסיף "שלא יקנה קניין בנפשו להיות עז-פנים, אפילו שלא במקום עבודתו יתברך", ואם כן הרי זה לא שייך לכאורה לעזותו של נמר, ולשם מה אומר התנא "הווי עז כנמר"?

והביאור בזה:

על הפסוק "מלפנו מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכמו" אמרו רז"ל – "אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול וגזל מנמלה" (שניתן בהם חכמה להורות לנו, רש"י). ולכאורה הרי זה דבר פלא: ישראל הם בנים למקום, הייתכן שיצטרכו ללמוד מחתול ונמלה?!

ויש לבאר על-פי תורת הבעש"ט הידועה, שמכל דבר שיהודי רואה, עליו להפיק הוראה בעבודת ה', כי תכליתו של כל דבר נברא בעולם היא שיהודי ילמד ממנו בעבודת הבורא.

זהו "הווי עז כנמר": גם מנמר צריכים ללמוד הוראה זו כפי הוראת התורה – כשהוא רואה נמר, חיה מזיקה וטורפת, אומרת לו התורה שלא את זה עליו ללמוד ממנו, אלא עליו ללמוד מעזותו בענייני עבודת ה'.

ויש כאן עניין נוסף: רז"ל אמרו שישראל הם "עזין שבאומות". וכאן מדובר בעזות כפשוטה, לא אודות עזות בעבודת ה', שהרי עזות בעבודת ה' לא שייכת באומות העולם. ומכיוון שישראל הם עזין באומות, על כורחך שהמדובר בעזות כפשוטה. מובן אפוא, שיהודי מוכרח לנצל עזותו הטבעית בענייני קדושה, בעבודת ה', שאם לא כן, תתפרץ העזות בכיוון בלתי רצוי, על-דרך מאמר רז"ל, "האי מאן דבמאדים, יהיה גבר אשיר דמא כו', אי גנבא, אי טבחא, אי מוהלא".

(לקוטי-שיחות כך כא, עמ' 283)

פרשת עקב

והיה עקב תשמעון (ז,יב)

המילה "תשמעון" היא במשמעות של הבנה, כמו "והם לא ידעו כי שומע יוסף", שומע – מבין. "עקב תשמעון" – השגת המוח צריכה לחדור עד לעקב. וכפירוש הידוע במה שנאמר (תולדות כו), "עקב אשר שמע אברהם בקולי" – ה"שמע בקולי" חדר עד לעקב.

(משיחת שבת קודש פרשת ואתחנן תשמי"ה)

* * *

במילה עקב שני פירושים: רש"י מפרש שהכוונה ל"מצוות קלות שאדם דש בעקביו", ובחסידות מבואר שיש כאן רמז לעקבתא דמשיחא, שאז בוודאי "תשמעון", מכיוון ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" (רמב"ם הלכות תשובה פ"ז). שני הפירושים קשורים זה בזה, שכן הן בקיום המצוות הקלות והן בעבודה בעקבתא דמשיחא באה לידי ביטוי ההתבטלות הגמורה לה'. קיום המצוות הקלות – כאשר קיום המצוות נעשה מתוך תענוג, ייתכן שהמצוות החמורות יהיו חביבות יותר מן המצוות הקלות. אך מי שמקיים מצוות מתוך קבלת-עול טהורה, מקיים את כולן בשווה, ואינו מבחין בין קלות לחמורות.

העבודה בעקבתא דמשיחא – עקבתא דמשיחא הוא זמן של הסתר פנים וחושך כפול ומכופל. עבודת ה' בתקופה כזו היא בעיקר מתוך קבלת-עול ולא מתוך תענוג, כך שנעדר לגמרי ה"אני" של האדם, והעבודה מבטאת ביטול מוחלט לה'.

(לקוטי שיחות כרך יט עמ' 71)

ואכלת את כל העמים (ז,טז)

כלומר: בררו והעלו את כל העמים. כשם שיהודי מברר ומעלה את הניצוצין האלוקי שבמאכל – כשהוא אוכל, כן הוא מעלה את ניצוצות הקדושה שבאומות העולם על-ידי זה שהוא נושא ונותן עמהם באמונה, ומהכסף שהוא מרוויח הוא מפריש לצדקה. ואל יהא הדבר קל בעיניך, שכן מבואר בחסידות שמשא ומתן באמונה ממשך את אותה דרגת המשכה שמלאכים ממשיכים בשירם ובזמרים.

(ספר המאמרים תר"ל עמ' פח)

כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני (ז,יז)

אומר המגיד ממזריטש:

"כי תאמר" – אם תחשוב לעצמך;

"בלבבך רבים הגויים האלה" – שיש בליבך גויים רבים, מידות רעות;

"ממני" – עליך לדעת שאתה אשם בכך, שכן אם היית דבק בקב"ה ובטל אליו, היית מסוגל להפוך מידות אלו לטוב. וכפי שאנו רואים שכאשר מחזירים חיטה לשורשה, לכוח הצומח שבאדמה, והיא נרקבת שם, היא משתנית ומתרבה מחיטה אחת לחיטים רבים.

(מגיד דבריו ליעקב עמ' כד)

דבר מלכות

לבהמתו התיקון ד"מבעה זה השן", שעל-ידי זה תהיה גם אכילת האדם ("ואכלת ושבעת") כרבעי (לאחרי "ונתתי עשב בשדך לבהמתך") – התיקון ד"מבעה זה האדם". ויומתק יותר – שהשורש ומקור לכללות

רב אחא הלך לכפר טרשא והחזיר את בני הכפר

בתשובה שלמה, וקיבלו עליהם שלא לבטל לימוד תורה

והחליפו את שם המקום וקראו לו מתא-מחסיא

העגל שהוא בדוגמת חטא עץ הדעת, שורש ומקור כל ה"נויקין".

ויש להוסיף ולבאר מה שכתוב בפירוש רש"י "מתא מחסיא מקום בהמות הוא וצריכין למרעה טוב", על-פי פנימיות התורה (כירוע"ה שבפירוש רש"י מרומזות פנימיות התורה):

"(מקום) בהמות" – קאי על נפש הבהמית והגוף, שבשכילים ירדה נפש האלוקית למטה, שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל, ולא הוצרכה לירד למטה אלא כדי לתקן את הגוף ונפש הבהמית".

"וצריכין למרעה טוב" – לא רק "מרעה"

סתם, אלא "מרעה טוב", דכיוון שהקב"ה הוא עצם הטוב, וטבע הטוב להטיב³⁹, לכן, רצונו שיהיה תכלית הטוב גם להגוף ונפש הבהמית, על-ידי זה שיהיה הבירור שלהם באופן של עבודה, ולא באופן של "נהמא דכיסופא"⁴⁰.

וזהו "מתא מחסיא אתרא דקפדי הוא" – שמקפידין על המרעה טוב של הבהמות, שהוא

העניין ד"נויקין", הוא חטא עץ הדעת, שקשור עם עניין של אכילה [שהרי חטא עץ הדעת היה באכילה, שעל זה נצטווה אדם הראשון "לא תאכל ממנו"³², ואילו "לא תגעו בו"³³. הרי זה מה שחזה "הוסיפה על הציווי, לפיכך באה לידי גרעון"³⁴], והתיקון לזה הוא על-ידי האכילה הריצויה "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך"³⁵ (ולא באופן "שגזל סאה של חיטין, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה – כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ, ועליו נאמר³⁶ בוצע בידך נאץ ה'³⁷), היפך האכילה מעץ הדעת, שממנה התחיל כללות עניין ה"נויקין".

ועניין זה קשור גם עם לוחות האחרונות – "פסל לך שני לוחות אבנים", כרכבי אדמו"ר מהר"ש בהתחלת ה"הדרן" שמקשר זאת עם "מסתתי אבנים" שבסיום המסכת – שעל-ידם היה התיקון דחטא העגל, והרי חטא העגל הוא בדוגמת חט עץ הדעת, כמרומז בגמרא שבת³⁸, "שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה

39) זוהר ח"א נב, כ. ק. כ. ח"ב קצג, סע"ב.
40) ראה סה"ש תרצ"ו עמ' 137. תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב"היום יום" כט שבט).
41) תניא פל"ז (מחב).
42) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד עמ' 334 בהערה (ד"ה מספרי הח"ן).
43) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא בלקו"ת

32) בראשית ב,יז.
33) שם ג,ג.
34) פרש"י עה"פ.
35) עקב ח,י.
36) תהילים י,ג.
37) ב"ק צד,א.
38) קמו, רע"א.

עניין בירור הגוף ונפש הבהמית. ועניין זה שייך ל"מתא מחסיא":

כתב המהר"ם ש"י: "ואפשר למצוא סמך במעשה שהביא בספר הזוהר בכפר טרשין שהיה שם דבר, ובא רב אחא וביטל הגזירה, ושינה שמה למתא מחסיא", וזה לשון הזוהר (בפרשת וירא – במדרש הנעלם): "רב אחא אזל לכפר טרשא וכו' קם ואחזר להו בתשובה שלימתא, וקבילו עליהו דלא יבטלון מאורייתא לעלם, ואחליפו שמא דקרתא וקארון לה מאתא מחסיא (רב אחא הלך לכפר טרשא וכו' והחזיר את בני הכפר בתשובה שלימה, וקבילו עליהם שלא יבטלו מלימוד תורה לעולם והחליפו את שם המקום וקראו לו מאתא-מחסיא)".

ונמצא, ש"מתא מחסיא" מורה על כללות עבודת התשובה, שעל-ידי פועלים שינוי ב"כפר טרשא", ששם היתה שליטת הלעומת-זה, להיות "מתא מחסיא", שתהיה ההצלה מהעונש⁴⁴.

ועוד זאת, שפועלים השינוי מ"כפר" ל"עיר" ("מתא") – כמובן מדברי הגמרא במסכת הגיגה⁴⁵ בביאור החילוק שבין יחזקאל

לישעיהו, "למה יחזקאל דומה? לבן כפר שראה את המלך; ולמה ישעיהו דומה? לבן כרך שראה את המלך" (ש"אינו נבהל ואינו תמה ואינו חש לספר"), היינו, שיוצאים ממעמד ומצב של "בן כפר", שראיית המלך היא דבר חידוש אצלו, ונעשים במעמד ומצב של "בן כרך", שראיית המלך היא אצלו דבר טבעי, כיוון שרגיל להיות עם המלך – מלכו של עולם.

וזהו ש"מתא מחסיא" מקום בהמות הוא וצריכים למרעה טוב, ולכן "אתרא דקפדי הוא" – כי, עניין עבודת התשובה הוא לפעול את התיקון ד"ארבעה אבות נזיקין", שעיקרם הוא "מבעה", "זה השן", ו"זה אדם", היינו שתמורת האכילה הבלתי-רצויה דחטא עץ הדעת (שורש ומקור ה"נזיקין"), "יתן מאכל לבהמתו" באופן של "מרעה טוב", ואז יהיה גם "ואכלת ושבעת", ועד – "וברכת את ה' אלוקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך"⁴⁶, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(קטעים מהתוועדות יום ד' פרשת עקב, כי במנחם-אב, היתשכ"ד – בלתי מוגה; יצא-לאור על-ידי ועד הנחות בלה"ק)

ואילך).

(46 יגב ובפרש"י)

(47 גוסט ברכה הב' דברכת-המוזן.

צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

(44 ח"א קא, ואילך.

(45 ראה לקוטי לוי"צ לשם (עמ' טט). וראה גם תורת-מנחם תפארת לוי"צ לשם (עמ' קט

הכ"מ [=הריני כפרת משכבן] מסרו לי בחורף העבר בהוסיפו אשר כדאי להדפיסו, והנני מכינו עתה להוציאו לאור.

בה בשעה מסרתי לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר יש מהחסידים שמתרעמים עלי על אודות הצעתי להדפיס את פלח הרימון זה, באומרם שאנו אין לנו אלא תורת נשיאינו, נשיאי חבי"ד, וביטל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ את התרעומת וציווה להדפיס ספר זה.

הספרים הכפולים - לשיבה

"הנני לאשר בזה קבלת ספר שו"ת רהמים-פשוטים וקונטרס 'דרוש ארץ-ישראל' שחיברם אביו הרה"ח וכו' ר' רפאל-חיים-משה ן' נאים ז"ל ותשואת-הן לכבודו בעד שימת לבבו

הרבי מסיים את הנושא בהצעה-בקשה: "בטח למותר לעורר את כבודו שאם הספרים אלו מן השוק כדאי ונכון שכבודו ושאר בני אביו ידפיסום עוד-הפעם לזכות אביו לתועלת הרבים".

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת: "התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

עיקר תכליתו של הספר

את הכוונה ב"מרבח חכמה" – ביאר הרבי בהתוועדות כ"א במנחם-אב תשר"מ ('התוועדות' תשר"מ, כרך ד, עמ' 2442 ואילך):

"לא רק ל"חכמה" הקשורה עם ידיעת שמות הספרים, שמות המחברים, זמן הדפסתם, ושאר פרטים כיוצא-בזה אשר למרות התועלת שבדבר, מכל-מקום, עיקר תכליתו של הספר – שילמדו ויחזרו וילמדו בו עד שידעו מה שכתוב בו בכלל, ובפרט בנוגע למעשה בפועל, ובפרט כאשר הדבר נוגע להפצת היהדות, עד להפצת המעיינות – פנימיותה של היהדות, שבוודאי צריכים לעסוק בזה ביתר שאת וביתר עוז, ומתוך שמחה וטוב לבב.

עידוד והערות למחבר ספר

כשקיבל הרבי בשנת תשכ"ד את ספרו של הרב נתן מנחם מנדל "רמב"ם על התורה" שיגר למחברו איגרת ברכה ועידוד ("ויהי-רצון אשר ינצל האפשרויות אשר ישנה בידו להפצת היהדות המסורתית... קיום מצוות מעשיות, כולל גם דקדוקיהם... בהקדמת שלילת כל דבר אסור ואפילו בלתי רצוי וכו'"). לאחר-מכן הוסיף "נכתב בצידו":

לעצם העניין דרמבי"ם על התורה, מובן שרובי השקפות הרמב"ם ופירושי על התורה יש למצוא, לא בספריו שהם פסקי הלכות, כי אם בספריו ומאמריו שתוכנם עיקרי הדת, פירושים וביאורים כו' שמוזה המסקנה, שאף שמכמה טעמים מוכרח להביא הנמצא בפסקי דינים יד-החזקה, שהביאורים שבתורה דשם גם הם הלכה פסוקה ומוחלטת, לכל לראש מקום לצטט מספר מורה נבוכים, האגרות שלו ופירוש המשניות, וקל להבין.

"וציווה להדפיס ספר זה"

בחורף תשי"א כתב הרבי לאחד מאנשי בירושלים (אגרות-קודש, כרך ד, עמ' קטז):

אוכל לשמחו, אשר הביכל [=תכריך כתיב-יד] של פלח הרימון [=ספרו של הרב הלל מפאריטש] על שמות ששלח אשתקד אל כ"ק [=הרבי הקודם]

ובלשון המשנה דמסכת אבות: "הפוך בה והפוך בה" – ב' פעמים. דלכאורה, מספיק דפדוף אחד כדי להגיע לדרך שנומד בו, ולשם מה צריכים לדפדף פעמיים? – אלא כאשר הלימוד הוא מתוך התלהבות והתפעלות מדפדף הוא לכאן ולכאן, פתאום מתעוררת אצלו קושיה ורמינהו, ומיד לאחר-מכן נופל במוחו תירוץ. וחוזר חלילה – "הפוך בה והפוך בה!"

"תבוא עליו ברכה"...

ממשיך הרבי:

ומה שחושש שמא ייקרע הספר – תבוא עליו ברכה אם ילמד בספר עד כדי כך שהספר ייקרע מרוב שימוש!! לכך אמנם נועד הספר, ובלשון המשנה "וסיב ובלה בה", היינו שהספר יבלה מרוב שימוש! ואדרבה: ה"ספר" יודה לו וזה ובבא על כך שהשתמש בו וניצל אותו בתכלית השלימות, כך שלא זו בלבד שהספר נתבטל מישותו אלא עוד זאת שנתבטל לגמרי ממציאיותו, שנעשה אין ואפס... עד שיש צורך לקנות ספר חדש!

[להעיר שבעניין זה – ב' הפכים: מצד אחד – צריכים את מציאותו של הספר, ובכתב יפה דווקא, כדי שלא תיפול טעות בגירסה ובתיבות וכיוצא-בזה, וביחד עם זה תכלית של הספר – "הפוך בה והפוך בה... וסיב ובלה בה", עד שהספר יתבטל ממציאיותו.

ודוגמה לדבר בארון-הקודש שעמד בקודש-הקדשים: "מקום ארון אינו מן המדה" שבה ב' הפכים – "מקום ארון", עניין של מדידה והגבלה, וביחד עם זה – "אינו מן המדידה"]

ובנוגע אליו – הרי אדרבה: דווקא עלידי זה שיוסיף חכמה, הנה בהגיעו לגיל זקנה (שמצד דרך הטבע צריך להיות אצלו הענין ד"יבלה") יתוסף אצלו כוח, "זקני תורה כו' כל זמן שהם מזקנינם דעתם מתיישבת עליהם", ו"קווי ה' יחליפו כוח גוי" עם כל ענייני ברכה הקשורים עם "רוב שנים יודיעו חכמה"

והעיקר, כאמור, שביחד עם כל הברכות והצלחות תהיה גם הברכה.

הקב"ה ממתין שבני-ישראל יבקשו - "ווי וואנט משיח נאו!"

כנסת-ישראל רוצה שהקב"ה בעצמו ינחמה

ויהי רצון – והוא העיקר – שכל אחד ואחת יוסיף בלימוד והתבוננות בכל ענייני התורה, נגלה תורה ופנימיות התורה, ובמיוחד – בדברי רבותינו נשיאנו, אשר לאורם ניסע ונלך עד ביאת גואל צדק, ואז נזכה ללמוד תורה מפיו של משיח.

ובפרט כאשר נמצאים לאחרי חמישה-עשר באב – שאז: א) מוסיפים בלימוד התורה, "דמוסיף יוסיף", ב) ישנו כבר התיקון והעלייה דעניין החורבן והגלות, כמודגש בהפטרות דשבתות אלו – החל מהפטרה ד"שבת נחמו", וכיוצא בזה בכל "שבעה דנחמתא".

ונסיים בכיאר הידוע אודות סדרן של ההפטרות אלו: "תקנו לומר בתחילת הפטרות הנחמות נחמו נחמו עמי, כלומר, שהקב"ה אמר לנביאים נחמו נחמו עמי; על זה משיבה כנסת-ישראל (בהפטרות שבת זו) ותאמר ציון עובני ה', כלומר, איני מתפייסת מנחמת הנביאים".

הייתכן – טוענת כנסת-ישראל – שלאחרי גודל אריכות וקשיי הגלות באופן מבהיל ביותר, שולח הקב"ה את הנביאים ואומר להם "נחמו נחמו עמי"?!...

ועל זה באה ההפטרה בשבת שלאחרי זה – "ענייה סועה לא נוחמה", "כלומר, הנביאים חוזרין ואומרים לפני הקב"ה, הנה כנסת-ישראל לא נתפייסה בתנחומין שלנו!" ואכן, מקבל הקב"ה את טענתה המוצדקת של כנסת-ישראל – "חוזר הקב"ה ואומר (בהפטרה שלאחרי זה) אנוכי אנוכי הוא מנחמכם".

אמנם, עדיין צריך להבין: מכיון שטענת כנסת-ישראל היא טענה צודקת, ובוודאי יודע הקב"ה שבני-ישראל יטענו כך – אם-כן, למה הוא שולח תחילה את הנביאים, שהם ינחמו את כנסת-ישראל, "נחמו נחמו עמי"?!...

והביאר בזה – כמדובר לעיל שהקב"ה אמנם יודע את צורכיהם ורצונם של בני-ישראל, אבל אף-על-פי-כן, מכיון שרצונו וחפצו בעבודת המטה, לכן, ממתין עד שבני-ישראל יבקשו על הגאולה, "ווי וואנט משיח נאו", ואז ממלא את בקשתם תיכף ומיד, ברגע כמימרא. וכן הוא בנידון דידן – שהקב"ה ממתין שבני-ישראל יטענו ויאמרו שאינם מתפייסים בנחמת הנביאים, כפי שאמרו בדיבור בהפטרות שבת זו: "ותאמר ציון עובני ה'", ואז מקבל הקב"ה את טענתם, ומנחמם בעצמו – "אנוכי אנוכי הוא מנחמכם".

והעיקר – שמהדיבור אודות "שבעה דנחמתא" נזכה לנחמה בפועל ממש, ובפשטות – גאולה האמיתית והשלימה עלידי משיח-צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.

וכדברי אדמו"ר מהר"ש לאביו אדמו"ר הצמח-צדק: "אידן ווילן האבן משיח'ן כפשוטו"!!!... וכאמור, תיכף ומיד, ברגע כמימרא, "משיח נאו", כך שסיום ההפטרות ד"שבעה דנחמתא" יהיה ביחד עם משיח צדקנו, שכן, גם אז יקראו בתורה ויאמרו את ההפטרה, ואדרבה – בתכלית השלימות, "כמצוות רצונך", כן תהיה לנו, במהרה בימינו ממש.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת עקב, כ"ג במנחם-אב ה'תשמ"ה, 'התוועדות' ה'תשמ"ה, כרך ד, עמ' 2780)

ההכנה ל"כתיבה וחתימה טובה" - מתחילה היום

יש להתחיל כבר עתה בעבודת חודש אלול

נתבאר לעיל בשייכות העניין ד"אוי לרשע אוי לשכנו" לחודש אלול, שהעניין ד"אוי לרשע" (שבירת הרע על-ידי עבודת התשובה) שבחודש אלול, פועל גם על "שכנו" - חודש מנחם-אב שלפניו.

והנה, כשם שבהעבודה ד"סור מרע" מתחילה עוד קודם הזמן המיוחד לה (בחודש מנחם-אב, שלפני חודש אלול) - כן הוא גם בהעבודה ד"ועשה טוב", שכאשר ישנו עניין טוב, יש להתחיל בהעבודה הקשורה בזה עוד קודם הזמן ("טוב לצדיק טוב לשכנו").

ואדרבה: בענייני טוב וקדושה מצינו להדיא שזמן קדושה משפיע על הזמן שלפניו - עניין ההוספה מחול על הקודש (כנ"ל), שבימים-הכיפורים הוא מדאורייתא, ובשבת יום-טוב - לדעה אחת הוא מדאורייתא, ולדעה שנייה - מדרבנן.

- "כ"ק מו"ח אדמו"ר כתב פעם בשם אדמו"ר מהר"ש, בנוגע לעניין כבוד חמיו שהוא מדרבנן: "א דרבנן וואלגערט זיך אויך ניט"...

ארבעים יום קודם ראש-השנה...

העניין דלקמן - לא מצאתיו להדיא, אבל יש לו יסוד.

בכלל, ההכנה לכל עניין היא במשך ארבעים יום, וכמו העניין ד"ארבעים יום קודם יצירת הוולד כו" ועל-דרך זה ארבעים ימי המבול, שעניינם היה בחינת הכנה, "לטהר את הארץ", ומזה נמשך גם-כן עניין הטהרה על-ידי ארבעים סאה.

ויום זה - כ"ף מנחם-אב - הוא ארבעים יום קודם ראש-השנה.

ותוכן העניין:

תכליתו של הכתיבה וחתימה דראש-השנה היא - שתהיה כתיבה וחתימה טובה דווקא. וכפתגם ר' לוי-יצחק ממדינת-שור, שמכיוון שהכתיבה אסורה בראש-השנה וביום-הכיפורים, הרי אם הכתיבה היא לטובה - הרי זהו פיקוח-נפש והכתיבה מותרת, אבל אם לאו - הרי הכתיבה אסורה, וממילא בהכרח שתהיה כתיבה וחתימה טובה.

וההכנה לכתיבה וחתימה טובה זו - מתחילה ביום זה.

ועל-ידי ההכנה, באתערותא דלתתא, במשך ארבעים יום אלו - ממשיכים אתערותא דלעילא, שתהיה כתיבה וחתימה טובה בספרם של צדיקים לאלתר לחיים טובים.

(מהתועדות כי במנחם-אב היתשי"ד - בלתי מוגה; יתורת-מנחם - התועדות היתשי"ד, חלק שלישי (יב) עמ' 151, 157-158)

"הפוך בה והפוך בה"

"עיקר תכליתו של הספר - שילמדו ויחזרו וילמדו בו" □ "הספר יודה לו בזה ובבא על כך שהשתמש בו וניצל אותו בתכלית השלימות עד שנעשה אין ואפס ויש צורך לקנות ספר חדש" □ על מה התרעמו כמה מהחסידיים על הרבי (קודם הנשיאות) וכיצד הגיב על כך הרבי הקודם? □ על ספרים, מחברים והסכמות

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

מאיר אריק ז"ל וכן הסכמת הרה"ג ר' אברהם שטיינבערג, הנה חזקה על רבני ישראל שכמותם שלא הוציאו דבר שאינו מתוקן תחת ידם, ואין אני יודע הטעם לפקפקים בזה.

[ספריו של הרב מאיר אריק נזכרו פעמים רבות בכתבי הרבי - ראה לדוגמה לקוטי-שיחות, כרך יא, עמ' 204; גם את הרב שטיינברג הזכיר הרבי בהתועדות].

על מי באמת צריך לרחם

"ויהי רצון שלא ייצאו ידי-חובה בקניית הספרים והעמדתם על-גבי ה'מדרך' ברוב פאר והדר, ולהזיהר שלא ייקרע חסו-שלום, שלכן ימנעו שלא לדפדף ולא ללמוד בו יותר מדי..." אמר הרבי בכ"א במנחם-אב תשד"מ. והמש"ך:

ובפרט על-פי המבואר בשולחן-ערוך אורח-חיים בתחילתו (שו"ע אדמו"הו"י סימן יד סעיף יג - מרמ"א שם סעיף ד) שאסור ליקח ספר של חבירו ללא רשות, וטעם הדבר - מפני שבשעת הלימוד בספר, ובפרט כאשר הלימוד הוא מתוך התפעלות... מדפדף הנה והנה, פעם ועוד פעם, ועושה "קמטי" כדי שלא ישכח היכן אוהו, וכיוצא-בזה, כך שאי אפשר לדעת מה יהיה בסופו של הספר, ומכיוון שאין הספר שלו, צריך לבקש רשות כו' הנה בעניין זה - במקום "לרחם" על ה"ספר" מוטב "לרחם" על עצמו... ואז - ידפדף וילמד הרבה".

נפתח בדברים שכותב הרבי באיגרת מיום י"ג באייר תשי"ד (אגרות-קודש, כרך ט, עמ' לד) כנגד התופעה הפושה של הדפסת ספרים ללא הסכמות:

תקנה היתה מלפנים שלא ידפיסו ספרים - יהיה מי שיהיה המחבר - מבלי הסכמות, והטעם פשוט, כי כל בן אדם עלול לטעות, ועל כל פשעים ושיגאות תכסה אהבת עצמו והאמונה בשכל עצמו. ואפילו גדולי ישראל וחד בדרא אמיתיים (סנהדרין ז' עמוד ב') היו מתייעצים ושואלים חוות-דעת אחרים קודם שיפסקו פסק דין. ובדורנו עלוב זה, אין צורך כבר בהסכמות, וכל הרוצה אומר, אשר גם הוא ביכולתו להיות דן יחידי, במקצוע שלו בוודאי, ואם המקצוע אינו שלו - הרי הוא משער השערות ועל פיהן יקום דבר. והמדפיס מדפיס והקורא מחליט, שאין אחר מעשה דפוס ולא כלום.

"חזקה על רבני ישראל"

על השיבות של הסכמות בכלל ועל כוחן להעיד על טיבו של ספר, אנו למדים ממכתב של הרבי להרה"ח ר' יוסף ראדאל ממונטריאל (ט"ז באלול תשי"א - אגרות-קודש, כרך ד, עמ' תפב):

בנוגע למה שכותב בלימוד משניות מנוקד ויש בו גם-כן פירוש עברי-טייטש, ושיש מערערים על זה, הנה כיוון שיש על המשניות הסכמת הרה"ג ר'